Huoltovarmuuskeskus
Försörjningsberedskapscentralen
National Emergency Supply Agency

Jakelu

LAUSUNTO

2.4.2025 HVK/2025/00655

Lausuntopyyntö

Lausunto valtioneuvoston selvityksestä komission tiedonannosta maatalouden ja ruoan visiosta erityisesti koskien lannoiteriippuvuutta

Huoltovarmuuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja on perehtynyt Lausuntopyyntöön tai sen taustalla olevaan materiaaliin. Huoltovarmuuskeskus esittää lausuntonaan seuraavaa:

Komissio julkaisi 19.2.2025 tiedonannon maatalouden ja ruoan tulevaisuutta koskevasta visiosta (COM (2025) 75 final, *engl. Vision for Agriculture and Food – Shaping together an attractive farming & agri-food sector for future generations*).

Visio sisältää tiekartan tuleville strategisille ehdotuksille, joilla on tarkoitus antaa pitkän aikavälin vakaa toimintaympäristö koko ruokaketjun toimijoille. Lisäksi visiossa hahmotellaan tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa vuoden 2027 jälkeiselle ajalle.

Huoltovarmuuskeskus pitää komission tiedonannossa esitettyä maatalouden ja ruoan visiota myönteisenä ja Suomen tavoitteiden mukaisena. Vahva ja kilpailukykyinen ruoantuotanto tulee nähdä osana Euroopan unionin strategista autonomiaa ja valmiutta.

Huoltovarmuuskeskus pitää tärkeänä, että Suomi tukee pyrkimystä vähentää tuontiriippuvuutta kriittisten tuotantopanosten, erityisesti fossiilisen energian, lannoitteiden ja valkuaisrehuraaka-aineiden osalta. HVK korostaa ravinteiden kierrätyksen lisäämisen tärkeyttä koko EU:n alueella. Komission ehdotus suunnitelmasta luoda EU:lle omavaraisempi ja kestävämpi proteiinin tuotanto on kannatettava, joka osaltaan mahdollistaa mm. kasviproteiinien kehittämisen ja paremman hyödyntämisen. Myös nuorten viljelijöiden saaminen mukaan alkutuotantoon on huoltovarmuuden ja jatkuvuuden kannalta keskeistä.

Lannoiteriippuvuuden vähentämiseksi tulisi kehittää maatalouden ravinteiden kiertoa, teollisuuden ja yhdyskuntien tuottamien ravinnepitoisten massojen hyväksikäyttöä, sekä omaa ammoniakin tuotantoa. Alkutuotannon sisäisen ravinteiden kierrätyksen kannalta yhdistetty energian ja ravinteiden tuotanto olisi hyväksi koettu tapa toimia ja siitä Suomessa onkin jo hyviä esimerkkejä. Lannan

ja biomassojen, eli mm. oljet, suojavyöhykkeiden ja suojakaistojen korjattu nurmisato, sekä biokaasun tuotantoa varten tuotettu nurmisato voidaan hyödyntää energian tuotantoon ja ravinnepitoiset massat voidaan kierrättää lannoitteeksi.

Alkutuotannon ulkopuolelta saatavien kierrätyslannoitteiden hygienisointiin ja mm. muovijätteen poistoon tulisi tarkastella keinoja laadun parantamiseksi. Kierrätyslannoitteiden tuotantoa ja mahdollisesti myös teollisuuden ravinnepitoisten liemien laajempaa hyödyntämistä tulisi kokonaisuutena kehittää. Suomessa yhdyskuntien puhdistamolietteitä ei käytetä peltolannoitteena niihin sisätyvien haitta-aineiden ja riskien vuoksi. Kaikki alkutuotannon ulkopuoliset ravinnepitoiset massat tulisi kuitenkin kartoittaa ja kriittisesti arvioida, mitkä soveltuisivat peltolannoitteeksi ja mitkä muuhun käyttöön. Samassa yhteydessä olisi kartoitettava nykyistä tehokkaampia keinoja massojen hygienisointiin ja kuivaukseen. Tavoitteena olisi lopputuote, jota voitaisiin varastoida nykyistä pidempään ja kuljettaa pidempiä matkoja kustannustehokkaasti. Ravinnepitoisten massojen käyttö mm. viherrakentamisessa aiheuttaa ympäristöongelmia ja ravinnepäästöjä, jos kustannussyiden takia joudutaan käyttämään ylisuuria ravinnemääriä lähellä alkulähdettä.

Ravinteiden tehokkaan kierrätyksen avulla voidaan, typpeä lukuun ottamatta, ainakin teoriassa kattaa peltoviljelyn tarvitsema ravinnetasapaino. Teollinen lannoitetuotanto säilyy silti kriittisenä toimialana ja se voisi alkaa käyttää laajemmin kierrätyksestä saatavia raaka-aineita. Kriittisen typpilannoituksen varmistamiseksi olisi ravinteiden kierrätyksen ohella panostettava ammoniakkituotannon omavaraisuuteen.

Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) mukaisesti kannattava alkutuotanto (maa- ja kalatalous) sekä osaaminen ja jatkuvuuden varmistaminen ovat elintarvikehuollon turvaamisen perusedellytyksiä. Keskeistä on alkutuotannon monipuolisuuden ja riittävän laajuuden turvaaminen sekä kriittisten tuotantopanosten saatavuuden varmistaminen (ml. logistiikan turvaaminen) ja alkutuotannon digitaalisen ympäristön turvaaminen. Päätöksen mukaan myös alkutuotannossa tarvittavien tuontiraaka-aineiden ja -tuotantopanoksien suhteellista osuutta vähennetään mahdollisuuksien mukaan muun muassa valkuaiskasvien tuotantoa ja paikallista energiatuotantoa lisäämällä sekä ravinteiden kierrätystä tukemalla. Lisäksi on turvattava lannoitteiden ja lannoiteraaka-aineiden kansallisen elintarvikehuollon turvaamisen kannalta riittävä saatavuus.

Tiedonannossa tunnistetaan hyvin presidentti Niinistön laatiman EU:n siviili- ja puolustusvalmiuden vahvistamisen raportissa esitetyt kirjaukset ja ehdotukset tarpeesta korottaa EU:n ruokaturvan ja vesihuollon valmiutta, sekä tunnistaa niiden keskinäisriippuvuudet muiden sektoreiden kanssa. Tällä on kiinteä yhteys myös EU:n varautumisunionistrategiaan.

Huoltovarmuuskeskus näkee, että digitaalisuuden mahdollisuuksia tulisi hyödyntää koko elintarvikesektorilla nykyistä enemmän, sekä kiinnittää sen yhteydessä huomiota erityisesti kyberturvallisuuteen ja hybridivaikuttamiseen.

Vision mukaan Euroopan ruokaturvan kriisivalmius- ja kriisinhallintamekanismin työtä jatketaan ja kehitetään huomioiden kansalliset erityispiirteet, joita Suomen osalta ovat mm. elintarvikeviljan ja kylvösiementen varmuusvarastot, sekä 1500 yrityksen yhteistyöverkosto huoltovarmuusorganisaatiossa.

HVK ei kuitenkaan näe, että visiossa mainitut EU-tason toimet ruokareservien harkitsemiseksi olisivat Suomen edun mukaisia. Valmiiden ruokareservien sijaan olisi erityisen tärkeää varmistaa kriittisten tuotantopanosten saatavuus, sekä tarvetta vastaavalla tasolla olevien alkutuotannon sekä elintarviketeollisuuden tuotantopanoksiin liittyvien varmuusvarastojen riittävyys EU:n alueella.

Visio peräänkuuluttaa kansallisia ja alueellisia toimintasuunnitelmia koko ruokaketjuun, joista hyvänä malliesimerkkinä voidaan pitää Huoltovarmuuskeskuksen Toimintavarma myymäläverkosto -projektia, joka vastaa tähän tarpeeseen luomalla 300 myymälän verkoston, joka toimii ruoan myyntikanavana kaikissa olosuhteissa.

Lisätiedot — Lisätietoja antaa Miika Ilomäki, Johtava varautumisasiantuntija (etunimi.sukunimi@nesa.fi, 0295 051 033).

Jakelu — Maa- ja metsätalousvaliokunta

Tiedoksi — Operatiivinen osasto, Juha Mantila
Operatiivinen osasto, Jaakko Pekki
Operatiivinen osasto, Jarna Hartikainen